

Tokatlı Bestekâr Hüseyin İpek'in Hayatının, Müzikal Kimliğinin ve Eserlerinin Analizi

Ahmet Hakan Baş¹

Tolga Karaca²

Özet

Tokat, tarihi boyunca birçok el sanatları dalına ev sahipliği yapmanın yanı sıra Türk musikisinde birçok sanatçı yetiştirmiş, bu sanatçılar arasında bestekârlıkla uğraşanlar da olmuştur. Son yıllarda yapılan çalışmaların etkisiyle Tokat, tarihi değerleri, gastronomi faaliyetleri ve sanatsal etkinlikleri ile dikkat çekmektedir. Bu araştırma, Türk musikisine yaptığı katkılarla bilinen Tokatlı udi bestekâr Hüseyin İpek'in sanatçılık ve bestekârlık kimliğini ayrıntılı bir şekilde incelemeyi amaçlamaktadır. Türk tasavvuf musikisinde çalışmaları ile Tokat'ı temsil etmiş bir Tokatlı bestekârın hayatı ve eserlerini ortaya koyması açısından araştırma önem taşımaktadır. Araştırmada, Hüseyin İpek'in, bestekârlığını ve sanatçılık kariyerini detaylı bir şekilde incelemek için “durum çalışması”ndan faydalanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme yöntemi kullanılarak oluşturulan sorular bestekâr Hüseyin İpek'e yöneltilmiştir. Yapılan görüşmeden elde edilen veriler betimsel analiz tekniğine göre analiz edilmiş, İpek'in görüşlerini aktarmak için doğrudan alıntılardan yararlanılmıştır. Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre; sanatçının bestekârlığa 1997 yılında başladığı, birçok alanda uzmanlaşmış çok yönlü bir sanatçı olduğu, kariyerinin önemli bir kısmını tasavvuf musikisine ve korolarına adanmış, tespit edilmiştir. Ayrıca, gazelhanlık geleneğini yeniden canlandırmak için TV ve radyo programları yaptığı, programlarında ve eserlerinde vatan sevgisi, manevi değerler ve tarihi şahsiyetler gibi konulara odaklandığı sonucuna ulaşılmıştır. Bunun yanı sıra güfte şairliği özelliğinin yanında TRT repertuarında 90'a yakın eserinin bulunduğu, TRT arşivinde yüzlerce taksim, solo eserleri ve 105 tane okuduğu gazel olduğu sonuçları

- 1 Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Devlet Konservatuarı, Türk Müziği Anabilim Dalı, ahmethakanbas@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-7156-4466>
- 2 Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Devlet Konservatuarı, Türk Müziği Anabilim Dalı, thy691@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-6579-3465>

elde edilmiştir. Bestekârın analiz edilen Nihavend makamında “Şule” ismini verdiği saz semaisi, hem makam müziği geleneğine bağlılığı, hem de Batı müziği tekniklerinden faydalanan yenilikçi yaklaşımıyla dikkat çektiği; usul, makam, geçki ve kalış çeşitliliğiyle Türk müziği repertuarı içerisinde özgün bir örnek olduğu tespit edilmiştir. Türk musikisine hizmet etmiş, katkı sağlamış diğer Tokatlı bestekârların bundan sonra yapılacak olan araştırmalara konu edilmesi önerilmektedir.

1. GİRİŞ

Bestekârlar Allah'ın onlara lütfettiği yetenekleri kullanabilen, notalara yön verebilen, bu sayede çeşitli formlarda eserleri ortaya çıkarabilen sanatkârlardır. Sağlıklı olan her insan dışarıda olan titreşimleri duyar ve anlam verir. Bestekârlar ise beyinde oluşan titreşimleri duyar ve onlara bir anlam verir, başka bir anlamda bestekârlar içten dışa duyabilen kişilerdir (Sayan, 2010: 262). Türk müziği tarihi içerisinde doğdukları yerle özdeşleşen birçok bestekâr olmuştur. Bu gibi bestekârlar yapmış oldukları çalışmalarla, o yörenin müzikal dokusunu eserlerine yansıtarak orijinal eserler verme konusunda başarılı olmaktadır. Bu müzikal dokunun örüldüğü şehirlerden birisi de Tokat olmaktadır.

Köprülü Yazıcı (2025) araştırmasında Tokatlı musikişinasları; “Tokat, gerek dinî musiki gerekse din dışı musikide pek çok musikişinas yetiştirmiş bir kenttir. Dinî musikide özellikle Derviş Ömer Gülşenî, Sûfî Mehmet Emin Tokâdî, nazariyatçı Tokatlı Molla Lutfî, Tokâdî Şekip Bey gibi aralarında mutasavvıfların da bulunduğu musikişinaslar musikiye hizmet vermişlerdir” (s. 386) şeklinde açıklamaktadır.

Yeşilirmak Havzası içinde yer alan Tokat beş bin yıllık beş bin yıllık bir medeniyete sahiptir. İç Anadolu'nun geniş ve kuru alanlarından olan bu havza, vadi boyunca dağ silsileleriyle ayrılan geniş ve sulak verimli bir bölgede bulunmaktadır (Demirci, 2015: 11).

Tokat'ta, belirli bir disiplinle musiki icra edilen birkaç ortam olmuştur. Bunlardan ilki; tarihi çok eskilere dayanan ve gelenek halinde uygulanan sıra gezme geleneğidir. İkincisi ise 1930'lu yılların başında kurulan Halkevlerinin bu alandaki hizmetleri olmuş, üçüncü olarak müziğin en doğal ortamlarından biri olan düğünlerdir. (Türhan ve Adıgüzel, 2008: 28,29). Bu ortamlar içerisinde doğrudan ya da dolaylı bir şekilde yer alarak müzik hayatına profesyonel şekilde atılarak, mesleği müzik olan birçok Tokatlı sanatkâr olmuştur.

Tokat, tarihi boyunca birçok el sanatları dalına ev sahipliği yapmanın yanı sıra Türk musikisinde birçok sanatçı yetiştirmiş, bu sanatçılar arasında

bestekârlıkla uğraşanlar da olmuştur. Tokatlı musikişinas sanatçılar mesleklerinin yanı sıra, bestekârlıkları ile de öne çıkmıştır. Tokatlı bestekârlar alfabetik sıraya göre Doç. Dr. Ahmet Hakan Baş, Ayhan Zeren, Güngör Önder, Hüseyin İpek, Menşure Tunay, şahin Çangal, şentürk Deveci, Ünal Narçın olarak bilinmektedir. Türk Tasavvuf musikisinde kendine özgü tarzı ve eserleri ile öne çıkan bestekârlardan biri de Hüseyin İpektir. Bu nedenle araştırmanın başında bestekârın hayatı ile ilgili bilgiler verilmiştir.

1. 1. Hüseyin İpek'in Hayatı

Bestekâr ve TRT İstanbul Radyosu ud sanatçısı (koro şefi, programcı, gazelhan) olan Hüseyin İpek, 1964 yılında Tokat'ın Pazar ilçesinin Erkilet mahallesinde doğdu. Babası Cemal İpek'tir. Annesi şaire Neziha İpek musiki yolculuğunda Hüseyin İpek'e her daim yön tayin etmiştir. Kendi gayretiyle ortaokul yıllarında bağlama çalmayı öğrendi. Tokat endüstri Meslek Lisesi'nde okurken cümbüş öğrendi. Okulun hazırlamış olduğu birçok konsere katıldı. 1983 yılında Ankara'ya gelerek, Suphi Köksoy, Ahmet Toygun ve Cahit Ünyaylar'la birlikte Maltepe'de Ünyaylar müzik dershanesini kurdu. Bu dershanede hem yöneticilik yapıp hem de ders aldı. Sonra başkent gazinosunda ve Ankara'nın diğeri gazinolarında hem ses, hem de ud sanatçılığı yaptı. Hüseyin İpek, başkent gazinosunda çalışırken Kara Kuvvetleri armoni mızıkasında takım komutanı olan tromboncu Hüdai Aksu'da orada programlara eşlik ediyordu. Bu arada, Ankara'da askerlik görevini yaparken Hüdai Aksu vesilesi ile armoni mızıkasına girerek müzikal anlamda kendini geliştirdi.

Görsel 1. Kara Kuvvetleri Armoni Mızıkası-1985

Burada görev yaparken, Ankara radyosu sanatçıları başta Bekir Reha Sağbaş olmak üzere, Selçuk Sipahioğlu, Turan Yükseler, Buğra Uğur, Yener Elmas gibi sanatçılarla meşk etti. O sıralarda TRT Türk halk müziği sanatçısı Muzaffer Ertürk'ün yönlendirmesiyle, 1986 yılında Türkiye Radyo Televizyon kurumu yetişmiş profesyonel sanatçı sınavını kazanarak aynı yıl TRT Erzurum Radyosunda Ud ve Ses sanatçısı olarak göreve başladı.

1995 yılında TRT Erzurum Radyosu'ndan TRT Ankara Radyosu'na ataması yapıldı. Ankara radyosunda yapılan Tasavvuf müziğine hizmet amacıyla gerçekleştirilen “Türk Tasavvuf Müziği'nden Seçmeler 5 ‘adlı CD çalışmasında ses ve saz sanatçısı olarak görev aldı. İpek, yurt içinde ve yurt dışında (ABD, Almanya, Fransa, İsviçre, İsveç, Danimarka, Yunanistan, Bulgaristan, Makedonya, Avusturya, Kosova, Lübnan, Azerbaycan, Nahcivan, Türkmenistan, Suudi Arabistan, Suriye, Cezayir, Senegal) saz sanatçısı, gazelhan ve koro şefi olarak birçok konserlerde yer aldı. Kültür Bakanlığı Korolar Arası Üst Kurul Üyeliği (2003-2007) görevinde bulundu. Diyanet İşleri Bakanlığı'nın isteği üzerine Diyanet İşleri Başkanlığı Tasavvuf Müziği Korosunu (2006) kurdu. Bu koronun şefi olarak yurt içi ve yurt dışında iki yıl konserler verdi. Ankara Çankaya Üniversitesi'nde (2001-2009), Ankara Etimesgut Belediyesi Konservatuvarında (2002-2004) saz, ses ve Türk musikisi nazariyat hocalığı yaptı.

Tokat Vakfı Türk Sanat Müziği Korosu ve Vakıflar Genel Müdürlüğü Klasik Türk Müziği Topluluğunda (2008-2010) hocalık ve şeflik yaptı. 2008 yılında Timur Selçuk'la birlikte yaptığı konserlerde Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrasında konuk “Ud sanatçısı” olarak görev aldı. 2010 yılında TRT Ankara Radyosu ve TRT İstanbul Radyosu'nda ve aynı zamanda TRT Müzik'te yayınlanan “Ses Saz ve Gazel” ve TRT Nağmede yayınlanan “Güfteden Nâmeye” adlı programların yapımını gerçekleştirdi. TRT Avaz'da dini içerikli “Avaz-ı Hikmet” isimli programda solistlik yaptı. TRT Ankara Radyosu Gençlik Korosunun (2010-2011) hocalığını ve şefliğini yaptı. 2011 yılında TRT İstanbul Radyosuna “ud sanatçısı” olarak atandı.

TRT yayın organlarında yayınlanan, Atatürk Türk Dil Tarih Kurumu eski Başkanı Prof. Dr. Derya Örs'le Dürr-i Meknun (Saklı İnci) isimli, divan edebiyatı ve musiki programının yapım ve solistliğini yaptı. TRT Radyolarında ve televizyonunda (TRT Müzik) 2014 yılında başlattığı Aşkın Nâmesi adlı programın yapımını ve sunumunu araştırmacı-yazar Samih Uylaş (2 yıl) ile birlikte gerçekleştirdi. Bu programın yayını TRT radyo kanallarında 6 yıl devam etti. 2016 yılından itibaren Aşkın Nâmesi programının yapım ve sunuculuğunu kendisi üstlendi. Bu program halen TRT Nağmede her Cumartesi saat 13.00'de yayınlanmaktadır. İpek, halen

TRT İstanbul Radyosunda, saz (ud), ses sanatçısı (gazelhan) ve tasavvuf korosunun şefliğini sürdürmektedir. TRT Kurumu Repertuarında ve arşivlerinde bestelenmiş çeşitli şairlerden okuduğu yüzlerce gazel kaydı bulunmaktadır. İpek'in birçok güfte şairinden bestelediği, aynı zamanda güftesi ve bestesi kendisine ait olan çeşitli formlarda TRT repertuarında 90'a yakın eseri bulunmaktadır. İstanbul'da Üsküdar semtinde ikamet eden Hüseyin İpek evli ve üç çocuk babasıdır. Türk musikisinin çok yönlü ve deneyimli isimlerinden biri olan Hüseyin İpek, kendini koro şefi, ses sanatçısı (gazelhan), ud icracısı hem de bestekârlıkta kanıtlamıştır.

1. 2. Problem Durumu

Bu çalışma, Tokatlı sanatkârların ve bestekârların Türk musikisine verdiği hizmetlerin araştırılması, bu gibi araştırmaların Tokat musiki tarihine bir katkı sağlaması ve yapılan çalışmaların literatürde yer alacak olması açısından önemli görülmektedir. Türk musikisinde bestekârların hayatları, besteleri ve musikiye katkıları hakkında birçok araştırmalar yapılmıştır. Ancak literatür taraması yapıldığında Tokatlı bestekârlarla alakalı çalışmaların literatürde yeteri kadar yer almadığı görülmüştür. Bu eksikğin tamamlanması, Tokat'ın yetiştirdiği sanatkârların Türk musikisine verdiği hizmetlerin ortaya çıkarılması açısından araştırmacılar tarafından böyle bir çalışmaya gerek duyulmuştur. Hüseyin İpek'in yaptığı çalışmalar incelendiğinde, İpek'in Tokat'ın yetiştirdiği önemli, çok yönlü bir sanatkâr olduğu görülmektedir. Bestekâr Hüseyin İpek ile doğrudan alakalı çalışmalar incelenmiş ve aşağıda belirtilmiştir.

Hüseyin İpek ile ilgili çalışmalar; (Sağıroğlu, 2024; Köprülü Yazıcı, 2025) olarak sıralanabilir. Yapılan literatür taraması sonucunda bestekar ile yapılmış çok az araştırmaya rastlanmıştır. Bu nedenle İpek'in hayatını, bestekârlığını ve sanatçı kişiliğini farklı değişkenlerle incelemek araştırmanın temel amacı olmuştur. Bu amaçla araştırmanın problem cümlesi; "Hüseyin İpek'in müzikal kimliği nedir? şeklinde oluşturulmuştur.

Bu problem cümlesi doğrultusunda aşağıdaki alt problemler oluşturulmuştur.

1. İpek'in bestecilik kimliğine ilişkin bulgular nelerdir? (çocuk şarkıları, tasavvuf eserleri, saz eserleri, şarkıları)
2. İpek'in ud sanatçılığı ile ilgili bulgular nelerdir?
3. Radyo ve TV programcılığına dair bulgular nelerdir?
4. İpek'in şairliğine dair bulgular nelerdir?

5. İpek'in ses sanatçılığına dair bulgular nelerdir?
6. İpek'in koro şefliğine dair bulgular nelerdir?
7. Nihavend Saz Semaisinin müzikal analizine dair bulgular nelerdir?

1. 3. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın temel amacı, Türk musikisine, dini ve la dini musiki besteciliğine, TRT sanatçılığı, udu, sesi ve şefliğiyle hizmet etmiş bestekâr Hüseyin İpek'in, hayatı, yapmış olduğu çalışmaları ortaya çıkararak, seçilen eserlerinin müzikal analizini yapmaktır. Bu temel amaç doğrultusunda aşağıdaki alt amaçlara yer verilmiştir.

- Hüseyin İpek'in bestelediği eserlerin (çocuk şarkıları, tasavvuf eserleri, saz eserleri, şarkıları) musiki alanına katkılarını ortaya koymak,
- Hüseyin İpek'in bir ud sanatçısı olarak icra ve tekniğini, bu sazla yaptığı çalışmaları ve bu alandaki önemini ortaya çıkarmak,
- Hüseyin İpek'in yapmış olduğu TV ve radyo programlarının, musiki kültürünü yayma ve musiki severlere ulaştırma rolünü ortaya çıkarmak,
- İpek'in kendi eserlerine güfte yazarı olarak yaptığı katkıları araştırmak,
- Bir gazelhan olarak ses icrasını, üslubunu ve gazelhanlık geçmişini ortaya çıkarmak,
- Bir koro şefi olarak yaptığı etkinlikleri ve bu konudaki tecrübelerini ortaya çıkarmak,
- Bestekârın Nihavend Saz Semaisini teknik olarak analiz ederek, eserin müzikal özelliklerini ortaya çıkarmaktır.

1.4. Araştırmanın Önemi

Araştırma, Türk tasavvuf musikisinde çalışmaları ile Tokat'ı temsil etmiş bir Tokatlı bestekârın hayatı ve eserlerini ortaya koyması açısından önem taşımaktadır. Ayrıca bu araştırma;

- Tokat'ın musiki tarihine önemli bir katkı sağlayacak olması bakımından,
- Bestekârlık, ud sanatçılığı, ses sanatçılığı ve şeflik gibi özellikleri olan Hüseyin İpek gibi çok yönlü bir sanatçının musiki kariyerini ayrıntılı olarak incelemesi, onun Türk musikisine sunduğu katkıları ortaya çıkarması açısından önemli görülmektedir.

1. 5. Sayıtlar

Bu araştırmanın sayıtları aşağıdaki gibidir;

Hüseyin İpek'in hayatı, sanatı ve eserleri hakkında güvenilir ve yeterli kaynaklara (arşivler, kayıtlar, notalar, kişisel belgeler vb.) ulaşıldığı,

Bestekârın eserlerine yapılan müzikal analizlerinin, Türk müziği nazariyatına uygun, bestecinin üslubunu doğru bir şekilde yansıttığı varsayılmıştır.

1. 6. Evren Örnekleme

Araştırmanın evrenini Türk musikisindeki bestekârlar ile eserleri, evrenini ise Tokatlı bestekâr Hüseyin İpek ve onun eserleri oluşturmaktadır.

1.7. Sınırlılıklar

Bu araştırma;

1. Bestekârın bestecilik, ud sanatçılığı, radyo ve tv programcılığı, şairliği, ses sanatçılığı ve koro şefliğine ilişkin bulgular ile,

2. Bestekârın TRT repertuvarında Nihavend Saz semaisi ve bu eserin müzikal analizi ile sınırlı tutulmuştur.

2. YÖNTEM

Araştırmada betimsel araştırma modellerinden durum çalışmasına yer verilmiştir. Yıldırım ve Şimşek; betimsel araştırmalar içerisinde, araştırılan durumu detaylı bir şekilde anlatmak için kullanılan bu modeli, “güncel bir olguyu kendi gerçek yaşam çerçevesi içeriği içinde çalışan, olgu ve içinde bulunduğu içerik arasındaki sınırların kesin hatlarıyla belirgin olmadığı ve birden fazla kanıt veya veri kaynağının mevcut olduğu durumlarda kullanılan, görgül bir araştırma yöntemidir” (Yin, 1984, s. 23, aktaran Yıldırım ve Şimşek, 2021, s. 301) diyerek açıklamışlardır. Bu tanım çerçevesinde çalışmada, Tokat'ın yetiştirdiği önemli bestekârlarından biri olan Hüseyin İpek'in, bestekârlığını ve sanatçılık kariyerini detaylı bir şekilde incelemek için “durum çalışması”ndan faydalanılmıştır. Hüseyin İpek'le yüz yüze gerçekleştirilen görüşmede, nitel veri toplama yöntemlerinden biri olan yarı yapılandırılmış görüşme yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntem kullanılarak oluşturulan sorular bestekâr Hüseyin İpek'e yöneltilmiştir. Bu görüşmelerde araştırmacının önceden belirli bir sırayla hazırladığı sorular vardır (Büyüköztürk vd., 2019, s. 159). Görüşmede kullanılan sorular 3 farklı uzmanın görüşüne sunulmuştur. Sorular uzmanların görüşlerine uygun olarak uygulanmıştır. Yapılan görüşmeden elde edilen veriler betimsel analiz tekniğine göre analiz edilmiş, İpek'in görüşlerini aktarmak için doğrudan alıntılardan yararlanılmıştır. Ayrıca araştırmada, bestekârın Nihavend makamında bestelemiş olduğu saz semaisinin müzikal analizi

yapılmıştır. Müzikal analiz yapılan eser ile ilgili verilere belge tarama yöntemi kullanılarak ulaşılmıştır. Veri toplamak için var olan kayıtlardan ve belgelerden yararlanılarak yapılan işleme, belgesel tarama adı verilir. Bu yöntemde tarananlar, geçmişteki durumların iz bıraktığı fotoğraf, ses kayıtları, kitap, anı, yaşam öyküsü vb. kaynaklardır (Karasar, 2017, s. 229). Yapılan belge tarama sonucunda analzi yapılan esere Hüseyin İpek'in kişisel nota arşivinden ulaşılmıştır. Eserin müzikal analizinde aşağıdaki yollar izlenmiştir;

1. Eserin hâneleri ve teslimi ayrı ayrı analiz edilmiş,
2. Eser ölçüleri üzerinden değerlendirilmiş,
3. Asma kalış ve asma kararlar belirlenmiş,
4. Çeşni ve geçkiler değerlendirilmiş,
5. Yapılan müzikal analizle ilgili bir sonuç değerlendirilmesi yapılmıştır.

Etik Kurul Raporu ve İzni

Bu araştırmanın yürütülmesi ve görüşmede kullanılan form için gerekli izinler, Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi'nin Sosyal ve Beşerî Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu'nun 03.04.2025 tarihli, 05 oturum numaralı, 01-58 karar sayısı ile verilmiştir.

3. BULGULAR

3. 1. Hüseyin İpek'in Bestecilik Kariyerine Dair Bulgular

Bestekâr Hüseyin İpek'e bestecilik kariyeri ile ilgili süreç sorulmuş, kendisinden alınan bilgiler doğrudan alıntı yöntemiyle kayda geçirilmiştir. İpek'in bu süreçle ilgili verdiği bilgiler aşağıdaki gibidir.

“İlk eserimi 1997’de, o günlerde ülke olarak yaşadığımız zor bir süreç sonunda yaptım. Bu eseri yapmaya da beni bir hadise zorlamıştı. O günlerde, tabii yapı olarak milletimizin bir takım değerleri, kadim değerleri öne çıkmıştı, işte bunlardan biri imandır. İmanın getirmiş olduğu, inancın getirmiş olduğu şehadet, şehitlik, şehit olmak gibi kavramlar vardır. Bizim de millet olarak aklımıza şehitlik ve şehadet deyince direkt asker, Mehmet ve Mehmetçik gelir. Onun için Mehmetler bizim için hem kutsaldır. Neden kutsaldır? Çünkü onlar birer şehit adayıdır ki; onlar da Allah’ın ayetine mazhar olmuş, övgüsüne mazhar olmuş kimselerdir. Bu süreç yaşanırken ben Ankara Radyosundaydım. O zamanlar, Ahmet Hatipoğlu, Ziya Taşkent, Ali Şenozan, Gültekin Aydoğdu, bütün mesai arkadaşlarımız ve şeflerimizden Metin Everest, Ferit Sidal, Yüksel Kip, Arif Biçer, Ekrem Vural, Tevfik

Soyata'yla daha birçok hocalarımızla beraber çalışıyorduk. Geçmiş dönem bestekârların eserlerini ve yaşayan bestekârların da her eserini geçtiğimizde, acaba benim de bir eserim olur mu? diye düşünmeden kendimi alamazdım.

Bu arada ülkemizde yaşanan bu sıkıntılı süreç beni çok üzmüştü. Benim ilk güftemi yazdığım o güne kadar, herhangi bir güfte denemem olmamıştı. Bir gün evde namazımı kılıp Kur'an-ı Kerim okurken, aşağıdaki sözleri kaleme aldım, eseri besteledikten sonra notasını yazdım.

NIHÂVEND İLÂHİ

**T.R.T Müzik Dairesi
T. S. M REP NO: 22152**

Usûlü: SOFYAN

**Söz ve Müzik:
HÜSEYİN İPEK**

Süre:

BUGÜN BİZE BİR HÂL OLDU

Aranağmesi

Görsel 2. Hüseyin İpek'in İlk Bestesi

Benim ilk bestem, aynı zamanda ilahi bestem bu eserdir. Fatih Koca da o zaman Ankara radyosunda Ahmet Hatipoğlu ile yapmış olduğumuz konser programlarına katılıyordu. Ayrıca beraber de programlar yapıyorduk. Fatih bey, benim bu eserimi görünce “abi bu çok eser güzel” dedi. Ben her zaman, büyüklerimizin yaptığı muhteşem eserlerin yanında, bizim yapmış olduğumuz eserlerin kıymeti olmaz diye düşünürdüm. Fatih’e, “bırak kimseye gösterme” desem de, Fatih onu aldı gitti bir televizyon kanalında okudu ve bu eser çok beğenildi. Bu eser çok beğenildi ve bu eserle beraber hem güfte, hem de bestecilik yönümün olduğunu fark ettim. Ankara’daki bu bestecilik serüvenim dört eserle kaldı. Çünkü Ankara’da çok yoğun çalışıyorduk. Bir taraftan devlet görevleri, bir taraftan da kurmuş olduğum Diyanet Başkanlığı tasavvuf korosunun çalışmaları vardı. Aynı zamanda, Kültür Bakanlığı korolar arası üst kurul üyeliği, Vakıflar Genel Müdürlüğü korusu şefliği, Ankara Radyosu Gençlik Korosunun şefliği görevlerimde vardı. 2011 yılında TRT İstanbul Radyosuna tayin olana kadar, günler böyle aktı gitti.

Benim İstanbul'a geliş sebebim de biraz kendime bir alan oluşturup, edebi olarak ve bestekârlık yönümle bu alanda çalışmalar yapmaktı. 2011 yılının Temmuz ayında Ankara Radyosundan İstanbul Radyosuna tayin oldum. Sonra İstanbul'daki ilk eserimi yaptım. İstanbul radyosunda program yaptığım bir gün program çıkışında, Vural Şahin Bey'le tanıştım. Bana "Sizin çalışmalarınızı zevkle takip ediyoruz" diyerek bana bir dosya getirdi. "Hocam eğer beğenirseniz, lütfederseniz içinde şiirler var inşallah bestelemenizi istiyorum" dedi.

"Biliyorsun Seni Ben Çılgınca Seviyorum" isimli şarkımı bu dosyadaki şiirlerden besteledim. O sırada beraber "Güfteden Nağmeye" isimli program yaptığımız Turhan Taşan üstadım bana "Hüseyincim sen kara kalemle notaları yazıyorsun ama ben o notaları bilgisayarda yazayım" dedi. Ben "biliyorsun seni ben çılgınca seviyorum" şarkısını semai usulüne uygun düşünmüştüm. Turhan abi şöyle bir baktı şarkıya. "Hüseyincim, bunu düyek yapsan daha güzel olur" dedi. Gerçekten kalıp olarak usul olarak düyek usulüne çevrildi. Şarkı daha bir anlam kazandı.

O zamanlar yine Vural Şahin'den "Hani Nerdeler" diye bir Muhayyer Kürdi şarkı yaptım. Sonra birkaç şarkı daha besteledim. Şarkı besteledikçe, notalarını yazdıkça teknik olarak da eksikliklerimi görüyordum. Bu şarkılar bir de Turhan Taşan gibi bir değerın gözünden ve kaleminden geçiyordu. Bazen bana eksikleri Turhan Taşan söylerdi. Belki anlam olarak, çalım olarak, icra olarak bu eksikler çok hissedilmiyor ama işin teknik ve matematik tarafı farklı olmaktaydı. Şarkılarda, prozodi, anlam prozodisi gibi işin teknik tarafları var. Her ne kadar yıllarca notayla hemhal olsam da ama iş söz ve musikiyi bir usul üzerine oturtmak ve o sözlere müzik motifleriyle elbiselerini giydirmek öyle kolay bir iş değil. İlk bakışta şiiri tanımak, şiir mi güfte mi onu bilmek, onun hece ölçülerine göre hangi usulü oturtman gerektiğini bilmek gerekiyor. Güfteyle söyleşmek, konuşmak, yani güfteyle aşk yaşamak gerekiyor.

Bunun sonucunda güfte size "ben şu makamda, şu usulde olmak istiyorum." der. Siz ona göre bir tavır alırsınız. Ondan sonra ya Allah, Bismillah deyip başlarsınız. Eser bestelemeye, güfteden mi ya da aranağmeden mi başlarsınız? Bu durum sizin tercihinize bağlıdır. Tabii divan kalıplarında, klasik edebiyatımızda bu durum daha başkadır. Oradaki kalıplar, failatün, failatün, failatün, failün, gibi değişik kalıplardır. Bu kalıplar, size o güftenin hangi usule uygun olduğunu haber verir. Siz bunların hepsini, donanımınızla, teknik bilgilerinizle bir araya getireceksiniz. Bu bir de bestekârın haletiruhiyesiyle alakalıdır ona göre beste çalışmaları devam eder.

Çocuk hafızasının çok önemli olduğunu düşünüyorum. Bir çocuk doğduğu zaman onun ismini koyarken, sağ kulağına ezan sol kulağına da kamet okurlar. Aslında yavrumuzun hem dinimizde ve aynı zamanda da musiki ile ilgisi de o zaman başlar ki musiki yani ritmin olduğu yerde müzik vardır zaten. Biliyorsunuz kalpler eğer “tik tak tik tak (düm tek düm tek)” diye çalışıyorsa, orada hayat vardır. İşte bunların hepsini düşünerek, çocuk şarkılarına (ilahilerine) onların anlayacağı dilden güfteler yazdım. Çocuk eserlerini, vatanına, milletine, bayrağına, dinine, imanına, bağlı bir nesil yetiştirmek adına besteledim.

Bunların hepsi, çocukların aidiyet duygularını geliştirebilmek, vatanına, milletine, bayrağına, dinine, imanına, anasına, babasına, akrabasına, onlara hayırlı evlat olabilme duygusunu, düşüncesini aşılayabilmek adına yapmış olduğum eserlerdir. İstanbul’da Ferah Camii altında sevgili Yusuf Belge hocamla beraber kurduğumuz 60-70 kişilik bir çocuk koromuz var. 2018 yılında profesyonel anlamda ilk albümümüzü çıkardık. O albümde 14 eserim mevcuttur. Bu eserlerden bazılarının güfteleri de annem Neziha İpek’e aittir. Yakında ikinci albümümüzü yapmayı düşünüyoruz. Bu albümde yer vereceğimiz eserler, hem çocuk korusu için hem gençlik korusu için bestelemiş olduğum eserlerdir. Yayınlanmış albümümüz, hem TRT’de, hem Diyanet Radyosunda, hem de Türk Hava Yollarında şu anda mahfuzdur ve kullanılmaktadır. THY uçaklarına binen dinleyicilerimiz orada bu albümü dinliyorlar. Beni de her gördüklerinde “yurt dışından gelirken veya bir yere giderken uçakta eserlerinizi dinleyerek geldik” diyorlar.

Ankara Radyosundayken yıllarca Ahmet Hatipoğlu, Ekrem Vural, Tevfik Soyata, İsmail Coşar daha niceleriyle beraber çalıştık Sonra 2006 yılında Diyanet Başkanlığı tasavvuf korosunu kurdum. Halen İstanbul Radyosu korosunun şefliğini yapıyorum. En çok da tasavvuf müziği korusu yönettim. Bu konuda nitelikli ve nicelikli yüzlerce eser ürettim. Sadece ilahi değil, kahramanlık marşları, kahramanlık türküleri, kahramanlık şarkıları besteledim. Bizi biz yapan değerler silsilesinin hepsini düşünerek, Çanakkale’deki Seyit Onbaşı’dan tutun da, Ahmet Yesevi’ye uzanan ve silsileyi içine alan eserler ürettim. Şu anda TRT’de 90’a yakın eserim bulunmaktadır.

1986’da TRT kurumuna profesyonel sanatçı sınavını kazanıp girdiğim zaman askerliğimi armoni mızıkada yapmıştım. Orada da asker arkadaşımız, ağabeyimiz o zaman Ankara Radyosu kanun sanatçısıydı. Bekir Reha Sağbaş öncülüğünde askerlik bitimine kadar hatırı sayılır yüzlerce eser geçtik. Hem nadide makamlardan hem de bilinen basit ve birleşik makamlardan onlarca eser ezberlemiştik. Bu kadar saz eserini bilmenin saz eseri bestelememde etkisi olduğunu düşünüyorum. TRT repertuvarında saz eserlerim var.

Bu eserler makamsal ve geçki sanatı olarak hepsi hatırı sayılır değerdedir. Birçoğu icra edilmiş, halen de icra edilmektedir.

3. 2. Hüseyin İpek'in Ud Sanatçılığı Dair Bulgular

Bestekâr Hüseyin İpek'e Ud sanatçılığı ile ilgili süreç sorulmuş, kendisinden alınan bilgiler doğrudan alıntı yönetimiyle bulgulara eklenmiştir. İpek'in bu süreçle ilgili verdiği bilgiler aşağıdaki gibidir.

Musiki bir milletin tarihi, edebi bütün kültürel varlıklarının, müzikal kompozisyon içerisinde melodilere (motiflere) dönüşmüş şeklidir. Anlam itibariyle, benim şöyle bir tarifim vardır. Söze gerek olmadan, bir ölçü klasik üslupta yapılan musiki motifi bir milleti edebi, tarihi ve kültürel noktada bütün yaşanmışlıklarıyla içine hapseder. Bir milleti tanımak için illa da sözlü eserlere gerek yoktur. Onun içindir ki, sesimi kullanmaktan ziyade enstrümanım olan udu hep ön plana çıkararak saz sanatçılığını yeğlemişimdir. Çünkü sözler dinleyeni belirli bir anlama hapseder. Ama enstrümanla çalınan sözsüz müzik, dinleyenin burağı olur, hayal dünyasında olan veya olmayan ne varsa dünyada gözümüze sunulan perdeleri açar, istenilen meclalara uçurarak götürür. Eser bitiği zaman ayaklar tekrar yere basar. Bu anlayışından ötürü sazım (udum) tarzım ve üslubumla hep ön planda olmuştur.

1986'da profesyonel sanatçı sınavını kazandığım zaman ud sanatçısı olarak Erzurum Radyosuna atandım. Benim aslında ses sanatçılığım çok öncelere dayanır. Udumla haşır neşir olduktan sonra söylemeyi 2009'a kadar bıraktım. 2009'da Ankara Radyosunda iken, Müzik Dairesi Başkanlığının benden istediği "Türk Tasavvuf Musikisinden Seçmeler" albümü ile ses sanatçılığı tekrar ön plana çıkarmaya başladım. Bu albüm bütün müzik marketlerde yayınlanmıştır. Hala da sosyal medyada, birçok internet kitapçısında bunlar yayınlanmaktadır.

Görsel 2. Hüseyin İpek'in TRT Müzik'te Yer Aldığı Programlardan Bir Fotoğraf (1987)

Tabii ki hala sanatçılığım devam ediyor. TRT'de yüzlerce taksimlerim var ve birçok saz eserlerine eşlik etmişimdir. Benim saz eseri bestekârlığımda ud virtüözlüğümünden gelir, çünkü tarzımın güçlü olduğu söylenir. Taksimlerim de çok sevilir ve beğenilir. İpek'in udi'liğini bilmeyen yoktur. Yani Hüseyin İpek'i tanıyan önce ud sanatçılığıyla bilir. Bir de gazelhan tarafım var. Zaten biz enstrümanımızla taksim yaparız. Gazel de ses taksimatıdır. Birçok televizyon programları, nice plaklarda çalmış olduğum eserler vardır. Halen TRT İstanbul Radyosunda ud sanatçılığım devam etmektedir.

3. 3. Hüseyin İpek'in Radyo ve TV Programcılığına Dair Bulgular

Bestekâr Hüseyin İpek'ten Radyo ve TV Programcılığına dair bilgiler istenmiş, kendisinden alınan bilgiler doğrudan alıntı yöntemiyle bulgulara eklenmiştir. İpek'in bu süreçle ilgili verdiği bilgiler aşağıdaki gibidir.

"Bugüne kadar yüzlerce program yaptık. Benim kuruma girmemdeki en büyük sebeplerden biri programcılıktır. Beraber sololar, klasik korolar, televizyon programları, fasıl programları, dini musiki programları, sözsüz eserler programları gibi yüzlerce program yaptık. Benim kendime özel programcılığım 2009'da Ankara Radyosunda, "Ses Saz ve Gazel" programıyla oldu. O programı canlı yaptım. Hem sundum, gazellerini okudum ve yönettim. Çünkü ağır bir programdı.

2009'da Ankara Radyosunda Ziya Taşkent stüdyosunda başladık ve aynı yıl yine TRT ve TRT Diyanet ortaklığı ile yaptığımız "Avazı Hikmet" programı başladı. O programda Fatih Çıtlak sunucuydu. Ben solisttim.

Uzun soluklu bir yayın olan bu program TRT İnt, TRT Müzikte ve TRT Diyanette yayınlandı. Sonra İstanbul Radyosuna geldim, yine Ses Saz ve Gazel programı devam ettirirken, bu sefer Ses Saz ve Gazel programının televizyon versiyonunu TRT Müzik kanalında yaptık. Bir taraftan radyo, bir taraftan televizyon programları hiç durmadı devam etti. Özel televizyon programlarına da her daim davet edildik ve konuk olduk. Ses Saz ve Gazel Program 3 yıl sürdü.

Bunları yaparken 2014'te tarihi, kültürel, edebi, dini ve musiki içeriğiyle Aşkın Nâmesi programını başlattım. Bir taraftan da bestekâr Turhan Taşan ağabeyimle beraber TRT Nağme'de Güfteden Nağmeye programını 52 hafta (1 yıl) boyunca dinleyiciye sunduk. Programı Turhan Taşan hazırladı, sunumunu beraber gerçekleştirdik. Ses Saz ve Gazel programının önemi ilk 22 dakikada bir fasıl olmasıydı. Sonra bir sanatçı konuğumuz ve bir de konumuz oluyordu. Programda Gazelhan ve Gazelsera'lar genelde anlattığım ve işlediğim bir konuydu. Aşkın Nağmesi programı 2014'te başladı. Bu program TRT Nağme'de Cumartesi günleri saat 13.00'de halen devam etmektedir. 11 yılda yaklaşık 600 saate yakın bir program olması hasebiyle işlemiş olduğumuz konuları siz düşünün. Programa, bizi biz yapan değerler silsilesi olan mektuplarla başladık. Programda, Erzurumlu İbrahim Hakkı Hazretlerinin eşi Firdevs Hanıma yazdığı ibretlik mektupları, Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun eşi Ernestine Letoni'ye (Eren Eyüboğlu) yazdığı mektupları. Abdülhak Hamit Tarhan'ın eşi Lüsyen'e yazmış olduğu mektupları, Kanunu Sultan Süleyman'ın Hürrem Sultana ve oğullarına yazmış olduğu mektuplar gibi birçok mektup okudum. Bu mektupların bazıları gazel olarak yazıldığı için ben bunları bir de gazel olarak seslendirdim. Milletimize mucit, bilim insanı olarak katkısı olan Nuri Demirağ, Vecihi Hürkuş gibi insanların yapmış olduğu çalışmalar, 1. Dünya Harbi ve sürecinde çekilen sıkıntılar, Balkanlardaki sürgünler, Kafkas sürgünleri, Doğu sürgünleri, Çanakkale, daha nicelerinden esir mektupları programın ana konusu oldu. Bunun haricinde şefliğini yaptığım televizyon programları, tasavvuf musikisi programları oldu.

3. 4. Hüseyin İpek'in Şairliğine Dair Bulgular

Bestekâr Hüseyin İpek'ten şairliğine dair bilgiler istenmiş, kendisinden alınan bilgilere doğrudan alıntı yöntemiyle bulgularda yer verilmiştir. İpek'in bu süreçle ilgili verdiği bilgiler aşağıdaki gibidir.

İlk şiirimi 1998'de yazdım. Sonra şiirlerimi daha çok derinleştirmeye başladım. Programcılık yönüm bu konuda itici gücüm oldu. Tarih sayfalarını tekrar karıştırmak, yüzlerce gazel okumam ve gazelhanlar ile gazelseraları

tanımam, onların üretmiş olduğu şiirlerdeki kompozisyon bütünlüğünü, cümle yapılarını, anlam prozodisine vakıf olmaya başlamam, beni şiir yazmaya sevk etti diyebilirim. Şiirlerimi kaleme aldıkça o şiirler bana daha güzellerini söylemeye başladılar. Daha sonra şiirlerimi medya yoluyla, arkadaşlarla ve şairlerle paylaştığım zaman etrafımdakiler kendime has bir üslubumun olduğunu söylediler. Ben hayatımda bir takım doğruları hep deneme yanılma yöntemiyle bulduğum için yaptığım işler bir başka eser veya eserlerle kıyasla geçmiştir. Kıyas da sonuçta bir öğrenme metodudur. Bu arada beğenin çok yüksek olduğunu gördüm. Yani benim beğeneceğim şeylerin çok daha anlamlı, geniş anlam ihtiva etmesi ve muhtevasının çok geniş olması gerektiğini gördüm. Şairliğimde, şu ana kadar saymadım ama şiirlerim hatırı sayılır sayıya ulaştı. Şiirlerimin derin anlamlar ifade ettiğini söylerler. Bazen kendi içimden, kendi dünyamdan geçen bir meramı anlatma ve onu güfteleştirme yönündeki istediğimi şairlerde bulamadığım zaman, onu kendim yazmayı tercih ediyorum. Birtakım dostlar da “hocam sizin kendi yazmış olduğunuz güftelerle yapmış olduğunuz besteler bize çok daha anlamlı geliyor” diyorlar. Çok değerli şairlerimiz var. Ben de birçoğunun yazdığı gibi kendi eserlerimi yazmak ve bestelemek istiyorum. Ama diğer güfte şairlerinin eserlerini de besteliyorum. Ayrıca, hayatımda çok önemseydiğim, Yahya Kemal Beyatlı, Necip Fazıl Kısakürek, Arif Nihat Asya, yine divan şairlerimizden Fuzuli, Baki, Nefi gibi birçok isimler de var. Ayrıca son dönem şairlerimizden de etkilendiğim birçok değerli şairimizi bu şekilde sayabilirim.

3. 5. Hüseyin İpek’in Ses Sanatçılığına Dair Bulgular

Bestekâr Hüseyin İpek’ten ses sanatçılığına dair bilgiler istenmiş, kendisinden alınan bilgilere doğrudan alıntı yöntemiyle bulgularda yer verilmiştir. İpek’in bu süreçle ilgili verdiği bilgiler aşağıdaki gibidir:

Benim TRT’de okumuş olduğum çok eser var. Gazeller bunların en başında geliyor. Dönüp dolaşıp gazele geliyorum ama gazel, gitgide unutulmuş bir form olmuştur. Özellikle Ses saz ve Gazel programını yaparken gazele öncelik vermemin amacı, bu formu hem radyolarda hem televizyonlarda tekrar gündeme taşımaktır. İçerisinde barındırdığı anlam ve müzikal motifler muhatabını derinleştirecektir, engin ufuklara seyran ettirecektir.

Gazel icrası konusunda birçok görüş bulunmakta, bana göre gazel şu şekildedir: Her insanın içerisinde sonsuz olma arzusu vardır. Bilinmeyenlere olan merak, o merakla birlikte her daim sonsuza dek yaşama arzusu, perdelenen şeyleri bilmek ve istemektir. İşte tam burada gazelhanın ve muhatabı olan sazendenin belirli bir makam disiplini içerisinde yapmış

olduğu taksim ile gazelhanın ona vermiş olduğu melodik cevaplar sonsuz olma arzusunun en bariz göstergesidir. Oradaki of, aman, ah sözleri direk ona duyulan aşkın ve kendi acziyetinin o yüce sevgiliye ifadesidir.

Bazen bir saz, bir hanende gazelhan eşliğinde yapılır. Sazende sazı ile taksim ederken gazelhanda ona karşılık verir. Ben ilk önce sazende ve taksim eden bir insanım.

Taksim nedir? Herhangi bir makamı kendi ölçüleri içerisinde melodik sıralarla motiflerle süsleyerek asma kalış perdelerine, güçlüsüne, karar seslerine riayet ederek; yedenine, karar sesine, güçlüsüne, tiz durağına ve o genişlemeleri yapıp sonra asma karar perdeleriyle en güzel şekilde gelip tekrar başladığın yerde bitirmek suretiyle irticalen yapılan bir formdur.

Bazen anahtar makamları kullanarak bir makamdan diğer bir makama geçkiler yapılır. O da başka bir boyuttur. Veya örneğin bir dört sestene beş sese geçersiniz. Dört ses hicazdan, beş ses nihavende geçersiniz. Bu da başka bir boyut olan geçki taksimleridir. Tempolu taksimler de vardır.

Biz de ne yapıyoruz? Bu güfteleri alıyoruz, güftelere, melodileri serbest bir şekilde irticalen ama yine bir makam dâhilinde eğer kafamızda tasarlamış olduğumuz bir boyut varsa, bir başka makama geçkiler yaparak ses taksimi yapıyoruz. Sonra yine aynı makamda, aynı karar sesinde kalmak şartıyla o makamda genişlettiğimiz, yine asma kararı perdelerine riayet ederek, güçlüsüne, tiz durağına ve yedenine merdiven nağmelerle karara geldiğimiz ses taksiminin adıdır. O da bir taksimdir.

Dolayısıyla dünden bugüne bir Hafız Kemal gibi gazel okumamışım ama dünle bugünü birleştirmeye çalışmışım. Bir Tanburi Cemil Bey'in taksimiyle, belki bugün bir arkadaşımın yapmış olduğu tanbur taksimi belki makamsal olarak aynıdır ama tarz olarak ve tavır olarak aynı değildir. Tanburi Cemil Bey'in yaptığı taksim o zamanın ruhuna uygundur. Bizim yaptığımız da bu zamanın ruhuna uygundur ama sonuçta aidiyeti yüzyıllara dayanır. Dolayısıyla bugün yaptıklarımız gelenekten kopmadan, işin özüne sadık kalarak yapmış olduğumuz ses taksimleridir.

Bu da benim virtüözüte alanım olan ud la olan irtibatım ve ses aralığının geniş olmasının karşılığıdır diye düşünüyorum. TRT Müzik Dairesi'nin benden istemiş olduğu tasavvuf müziğinden seçmeler 5 albümünü özellikle benim okumamı istemişlerdi. Bu albümün eserlerini kendim seçtim, okudum, çok da beğeni aldı. Uzun yıllar radyo ve televizyonlarda yayınlanıyor. Albümdeki bazı eserlere çektiğim klipler de yayınlanıyor.

Ben zaten müziğe memlekette ses ve bağlamamla başlamıştım. Sonra Cümbüşle devam ettim. Tabii o zaman Tokatta enstrüman nereden

buluyorsun? Ud bulabildiğimiz için udi olduk. Yoksa, tanbur bulsaydım ben tanburi olurdu. Dolayısıyla, benim musikiye başlamam ses icracılığı ile oldu. TRT Erzurum Radyosunda, Ankara Radyosunda canlı yayınlarda, televizyonlarda ses icracılığım devam etti. Sonra İstanbul radyosuna geldim.

Aşkın Nâmesi programı devam ederken, Aksaray Belediyesi Kùltür Müdürlüğü'nün ve valiliğinin benden istemiş olduğı Aksaray Karaman bölgesi şairlerinin divanlarından, bestelemiş olduğum eserlerden oluşan řhri Süleha Aksaray albümünü yaptım. Bu besteleri albümleştirdik ve bütün okumalarını ben yaptım. Dolayısıyla hala şu anda Türkiye radyolarında, Diyanet ve diğeri radyolarda yayınlanan bir albümdür. Bu albüm sosyal medyada da bulunmaktadır.

Bu albüm şhri Süleha albümündeki Hüseyin İpek bestelerinin enstrümantal olarak sunulduğı, İlhan Harmancı'nın yapmış olduğı bir albümdür. Sonra çocuk albümü yaptık ve çocuk albümündeki eserlerin birçoğunu çocuk korom ve koronun içindeki çocuk solistler okuduktan sonra, aynı eserlerin birçoğunu kendim okudum.

Bu arada TRT arşivinde 105 tane okuduğum gazel bulunmaktadır. Ses sanatçılığında biliyorsunuz gazel okumak bu işin zirvesidir. Her zaman böyle kabul edilmiştir. Bunu Mustafa Sağıyaşar gibi daha birçok kıymetli sanatçılarımız, büyüklerimiz söylemişlerdir.

3. 6. Hüseyin İpek'in Koro şefliğine Dair Bulgular

Bestekâr Hüseyin İpek'ten koro şefliğine dair bilgiler istenmiş, kendisinden alınan bilgiler doğrudan alıntı yöntemiyle bulgulara eklenmiştir. İpek'in bu süreçle ilgili verdiğı bilgiler aşağıdaki gibidir.

İlk koro şefliğim aslında Erzurum'da başladı ancak bu koro TRT korosu değildi. Erzurum Radyosundayken orada Kredi Yurtlar Müdürlüğü Korom vardı ve orada amatörce şefliğe başlamıştım. Daha sonra Ankara Radyosuna gelince 2006'da diyanet başkanlığı korosunu kurdum, aynı zamanda Vakıflar Genel Müdürlüğü Korosunun şefliği ile birlikte Ankara radyosu gençlik korosunun şefi oldum. Ankara Radyosundan sonra İstanbul Radyosuna geldim. Bu sefer 2013 yılında TRT İstanbul Radyosunda koro şefliği sınavına girdim ve yapılan sınavı kazandım. Koro şefliğim başlamış oldu ve hala da devam ediyor. Koro şefliği de çok önemli bir mevzu. Korodaki sanatçıların psikolojilerini, müzikal kabiliyetlerini, davranış biçimlerini çok iyi bilmek gerekir. Kabiliyetleri ölçüsünde eserleri tayin edip maksimum derecede en iyi sonucu almak olmalıdır.

Enstrümanların kendi kabiliyetlerine göre hangi taksimi nerede, hangi sazende vermeniz gerektiğini ve hangisine o taksimin daha güzel gideceğini öngörmeniz gerekir. Sazların oturacağı yerleri, oradaki ses planlamalarını, ses akordlarını ayarlamanız gerekir. O an orada bulunan insanların ruh halini bilmek, aynı zamanda onları motive edecek davranışlar içerisinde bulunmak lazım. Repertuvar oluşturulurken eserlerin birbirine uyumu, besteleniş şekli, bestekârların birbirine ünsiyeti ve eserlerin makamlarının birbirine uyumu, hepsi ayrı bir konu başlığıdır. Üst tarafta saymış olduğumuz maddeleri detaylandırıp, programı icra edebilme sanatıdır. Bütün arkadaşlarımız da beni, bu konuda çok başarılı buldular. Yönetmiş olduğum koroların da birçoğunu birçok sosyal medya mecralarında da görebilirsiniz.

3. 7. Nihavend Saz Semaisi (Şûle) Müzikal Analizine Dair Bulgular

USÛLÜ: DEĞİŞMELİ
AKSAK SEMÂİ-YÜRÜK SEMÂİ

NİHÂVEND SAZ SEMÂÎ
(ŞÛLE)

T.S.M. REP. NO. SE. 3899

BESTE: HÜSEYİN İPEK

- Eserde 1. hanenin ilk ölçüsünde rast perdesinde buselik beşlisi kullanılmıştır.
- İkinci ölçüde bu kürdi perdesinde asma kalışa yer verilmiş ancak bu kez kürdi perdesinde çargahlı asma kalış yapılmıştır.
- Üçüncü ölçüde karar perdesinden acem perdesine keskin bir yedili atlayış yapılmış olup bu perdede klasikleşmiş asma kalışların dışında, sıra dışı, kulağa hoş gelen bir asma kalışa yer verilmiştir.
- Dördüncü ölçüde ise tiz bölgelerden inici bir kürdi dizisi kullanılmış ve neva perdesinde nevada kürdili asma karar tercih edilmiştir.

- Besteci Teslim bölümünün ilk ölçüsünde; Rast perdesinde arpej tekniği kullanmış ve nihavend dizisinde sıkça rastlanılan batı müziğinde de sıkça kullanılan sol minör arpejini (Gm) 1-3-5-8 akor sesleri ile nihavend arpej olarak da adlandırılabilir bir arpej ile giriş yapmış ve sonda çargâhta buselikli kalışa yer vermiştir.
- İkinci ölçüde ise; birinci ölçü ile tüm tartımlarının aynı olduğu bir ritim kalıbı kullanmış, ancak bu kez arpeji çargâh perdesinden başlamak suretiyle dizi seslerinin dışına çıkmadan, batı müziğinde kullanılan Do minör yedili (Cm7) arpejini tercih etmiş ve makamın tiz durağı olan gerdaniye perdesinde yarım yedenli, buselikli kalış yapmıştır.
- Üçüncü ölçüde icra olarak farklılık yaratmak isteyen besteci bu kısımda icrası orta seviyenin üzerinde olan 32'lik notalara yer vermiş ve yine gerdaniye perdesinin de üzerine çıkarak neva perdesinde uşşaklı kalış gerçekleştirmiştir. Bu asma kalış aynı zamanda ve özellikle nihavend makamlarında sıklıkla kullanılan arazbarlı kalış olarak da adlandırılmaktadır.
- Dördüncü ve son ölçüsünde ezgiyi her hangi başka bölüme bağlamak ve aynı zamanda karar da verebilmesi adına güçlü perdesinden başlamak suretiyle buselik beşlisiyle yarım yedenli tamam karar vermiştir.

- Eserin ikinci hanesinin ilk ölçüsünde; Buselik makamının klasikleşmiş geleneksel atlaması yapılmış, ancak bu atlama makam nihavend olduğundan acemaşiran perdesi ile başlamıştır. Ayrıca içerisinde arpej olduğundan makamın başında batı müziği arpeji olan Si bemol majör II. çevrim arpeji (Bb 6-4) kullanılmıştır. Sonrasında yine alışıl gelmişin dışında eviç perdesine değinilmiş ve nevada hicaz çeşnisi kullanılarak kromatik geçiş ile ikinci ölçüye giriş yapılmıştır.
- İkinci ölçüde; nevada saba çeşnisi yapmış ancak hüseyini perdesinde segahlı kalış tercih edilmiştir.
- Üçüncü ölçüde; genel olarak ele alındığında, nevadan yegaha kadarki tüm perdeler şedaraban makamı dizisini işaret etmiştir.

- Ancak dördüncü ölçüde her ne kadar şedaraban dizisi devam ediyormuş gibi görüntü veriyorsa da yegahta hicaz humayun dizi tamamı kullanılmış olup asma karar, nevada uşşaklı kalmak suretiyle tamamlanmıştır.

- Üçüncü hanenin ilk ölçüsünde; besteci monotonluğa yer vermemek adına hicazkâr bir giriş yapmış.
- İkinci ölçüde besteci; bu kez hicazkâr makamı sonrası eklemiş olduğu hüseyini perdesi ile nevada da rast yaparak üçüncü ölçüye hazırlık olması açısından asma kalış kullanmamış ve eviç perdesini diğer ölçüye geçiş sesi olarak kullanmıştır.
- Üçüncü ölçüsünde ise eviç perdesinden almış olduğu geçiş sesini müteakip rast makamı dizisi ile rast perdesinde yerinde karar vermiştir. Ancak bir hicazkâr geçki sonrasında her ne kadar rast makamı geçkisi de kullanılmış dense de besteci burada hicazkâr ile çokça birlikte kullanılan suzinak makamı ile karar vermiş de denilebilmektedir.
- Dördüncü ölçüsünde yine klasik nevada hicaz dörtlüsü kullanılarak, süslemelerle nevada asma kalış yapmıştır.

- Dördüncü hane sekiz ölçü olarak bestelenmiştir. Usulü yürük semai olduğundan, seri biçimde çalınmaktadır. Bu nedenle ölçü adedi iki kata çıkarılmıştır. Ayrıca yapılmış olan dönüş işareti sonrasında da eserin bu kısmı 16 ölçüden ibarettir denilebilir. Burada seri bir icra olduğundan hanenin tamamı ele alınmıştır.
- İlk iki ölçü incelendiğinde neva civarından başlayan cümle yine rast perdesinde buselik beşlisi ile yerinde nihavendli karar vermiştir. Üçüncü ve dördüncü ölçülere bakıldığında yine karar sesinden başlamak suretiyle herhangi bir geçki veya çeşni kullanmaksızın nevada asma kürdili kalış yapılmıştır.
- Sürekli soru cevaplar halinde yazılmış bu hane de Teslim bölümündeki ilk iki ölçülerin başındaki motifler burada da aynen ve başka bir usul içerisinde kullanılmıştır. İlk üç darbında Sol minör ikinci çevrim bir arpej kullanılmışken, ikinci üçlü darpta ise Do minör arpeje yer verilmiş olup çargâhta nikriz beşlisi ile asma kalış yapılmıştır.
- Son olarak da nevada başlayan motifler yine karar sesine doğru iniş yapmış ve rastta buselikli karar vermiştir.
- Yukarıdaki maddelerde bahsedildiği üzere eserin buradaki temposunun ve usul gereği hızlı çalınması burada uyandıran hissi tamamlamadığından tekrar edilmek suretiyle teslim bölümüne geçiş için hane ikinci dönüş sonrasında sonlandırılmıştır.

Sonuç olarak;

Yapılan analiz, eserin biçimsel yapısında bestecinin geleneksel makam anlayışını yenilikçi arayışlarla birleştirdiğini ortaya koymaktadır. İlk hane ve teslim bölümlerinde görülen arpej kullanımı, Batı müziği armonik düşüncesinin Türk makam müziğine uyarlanması açısından dikkat çekicidir. Besteci, klasikleşmiş asma kalış ve çeşnilerin yanı sıra, sıra dışı geçkiler, hızlı pasajlar ve alışılmadık kromatik bağlantılarla icrada çeşitlilik sağlamış, böylece esere hem teknik hem de estetik açıdan zenginlik katmıştır. Özellikle nihavend, hicazkâr, şedaraban ve suznâk gibi makam geçkileri, eserin modal yapısına dinamizm kazandırmış; rast, kürdi ve buselik beşlileri ise geleneksel karar noktalarını güçlendirmiştir.

Eser hem makam müziği geleneğine bağlılığı hem de Batı müziği tekniklerinden faydalanan yenilikçi yaklaşımıyla dikkat çekmekte; usul, makam, geçki ve kalış çeşitliliğiyle Türk müziği repertuarı içerisinde özgün bir örnek olarak değerlendirilebilmektedir.

Sonuç ve Öneriler

Araştırmada ulaşılan bulgular neticesinde aşağıdaki sonuçlar elde edilmiştir. Bu sonuçlar alt problemler sırasına göre maddeler halinde sıralanmıştır:

- Bestekâr Hüseyin İpek'in ilk eserini 1997'de bestelediği,
- 1986'da TRT'nin profesyonel sanatçı sınavını kazanarak Erzurum Radyosu'nda ud sanatçısı olarak başladığı,
- 1995 yılında Ankara radyosuna geldiği,
- 2006 yılında Diyanet Başkanlığı tasavvuf korosunu kurduğu,
- Ankara Radyosunda Ahmet Hatipoğlu, Ziya Taşkent, Ali Şenozan, Gültekin Aydoğdu Metin Everest, Ferit Sıdal, Yüksel Kip, Arif Biçer, Tefik Soyata, Mustafa Erses, Kutlu Payaşlı gibi birçok musikişinas ile çalıştığı,
- 2011 yılının Temmuz ayında Ankara Radyosundan İstanbul Radyosuna tayin olduktan sonra beste çalışmalarına yoğunlaştığı,
- 2018 yılında kurduğu çocuk korusu ile profesyonel anlamda ilk albümünü çıkardığı.
- Şarkı besteciliğinde literatürde bulunan gözlemlediği bestekârlar ile, teknik anlamda bestekâr Turhan Taşan'dan istifade ettiği,
- Halen İstanbul Radyosu Tasavvuf Musikisi korosunun şefliğini yaptığı,
- Birçok radyo ve TV programında yapımcı, ses sanatçısı, saz sanatçısı ve sunucu olarak yer aldığı,
- 12 yıldır TRT Nağme'de "Aşkın Nâmesi" isimli programı hazırlayıp sunduğu,
- Gazelhanlık geleneğini yeniden canlandırmak için TV ve radyo programları yaptığı,
- Programlarında ve eserlerinde vatan sevgisi, manevi değerler ve tarihi şahsiyetler gibi konulara odaklandığı, güfte şairliği özelliğinin yanı sıra TRT repertuvarında 90'a yakın eserinin bulunduğu,
- Bestekârın, Nihavend saz eserinin biçimsel yapısında geleneksel makam anlayışını yenilikçi arayışlarla birleştirdiği, eserin hem makam müziği geleneğine bağlılığı, hem de Batı müziği tekniklerinden faydalanan yenilikçi yaklaşımıyla, usul, makam, geçki ve kalış çeşitliliğiyle Türk müziği repertuarı içerisinde özgün bir örnek olduğu,

- Hüseyin İpek'in, bestecilikten ud sanatçılığına, ses sanatçılığından, koro şefliğine ve güfte şairliğine kadar birçok alanda çalışmalar yapan çok yönlü bir sanatçı olduğu,
- Türk Tasavvuf Musikisi adına korolar kurarak ve eserler besteleyerek önemli katkılarda bulunduğu,
- Türk Müziğini aynı zamanda bir eğitim aracı olarak kullanan, çocuklara yönelik yaptığı bestelerle milli ve manevi değerleri onlara anlatmaya, onların gönül dünyasına sunmaya çalışan bir bestekâr olduğu,
- TRT arşivinde yüzlerce taksim, solo eserleri ve 105 tane okuduğu gazel bulunduğu,
- Bugüne kadar üç albüm çıkardığı,
- Bu albümlerin; Tasavvuf Müziğinden Seçmeler 5 (anonim eserler),
- Şehr-i Süleha Aksaray (tüm eserlerin besteleri bestekâra ait),
- Şükürler Olsun (çocuk eserleri beste ve güfteleri bestekâra ait) isimli albümler olduğu sonuçları ortaya çıkmıştır. Bu albüm Milli Eğitim Bakanlığı portalında da bulunmaktadır.

Araştırma sonuçları doğrultusunda aşağıdaki öneriler sunulabilir.

- Gelecek nesil bestekârlar ve icracılar için önemli bir kaynak olacağı düşünülen, Hüseyin İpek'in TRT repertuvarındaki eserlerinin ve güftelerinin bir arada olduğu kapsamlı bir külliyat yayınlanabilir.
- Hüseyin İpek'in çok yönlü bir sanatçı olması, müzikoloji, edebiyat ve sanat tarihi gibi farklı disiplinlerdeki araştırmacılar için yeni bir çalışma alanı sunabilir. Bu kapsamda bestekârın, klasik, neo klasik, saz eserleri, tasavvuf eserleri, marşları ve çocuk şarkıları araştırılıp incelenebilir.
- Hüseyin İpek'in hayatı, sanatsal yolculuğu, müzik eğitimine, manevi ve kültürel değerlere katkılarını anlatan bir belgesel film hazırlanabilir.

Kaynakça

- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2019). Eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri. Pegem Akademi.
- Demirci, M. S. (2015). *Elvan yazmalar diyarı Tokat*. Tokat Belediyesi.
- Karasar, N. (2017). Bilimsel araştırma yöntemi: Kavramlar-ilkeler-teknikler. Nobel Yayın Dağıtım.
- Köprülü Yazıcı, G. (2025). Erkilet'in Duası" Tokatlı Hüseyin İpek'in Hayatı ve Eserleri, E. Hisarcıklılar, M. Yılmaz (Ed.), Geçmişten Günümüze Tokat içinde (2. Cilt, s.s. 385-410).
- Sağıroğlu, M. Y. (2024). Hüseyin İpek'in Hayatı Ve Türk Din Musikisine Katkıları. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Sayan, E. (2010), Ulusal Müziğimiz, Teknik, Analiz ve Bestecilik, Boyut, İstanbul.
- Turhan, S., Adıgüzel, S. (2008), Tokat Türküleri ve Oyun Havaları, Cem Veb Ofset, Ankara.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2021). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. Seçkin.

Kişisel Görüşmeler

İpek, Hüseyin (2025, 13 Eylül), İstanbul.

Görsel Kaynakçası

Hüseyin İpek Fotoğraf Arşivi